Universitätsbibliothek Paderborn

Preceptorium diuine legis venerabilis fratris Joha[n]nis Nider de ordine predicatorum

Nider, Johannes

Nurnberge, 28.VII. 1496

Decimu[m]quartus de irrisione.

urn:nbn:de:hbz:466:1-31252

Visual Library

ſcandalū eſt hoc nō ſā puſilloꝝ ſꝫ pha
riſeoꝝ acceptū. ſꝫ nō datū. Quarta re
gula. Quilibet ab oīm actu cui nō eſt
aſtrict⁹ aliūde tenet deſiſtere. q̄ aut ti-
met aut timere dꝫ ſm vehemētē conie
cturā ſcādalū puſilloꝝ. quouſqꝫ de il-
lo cōpeſcēdo. diligentiā cōpleuerit. ni
ſi forte ꝓ cōi vtilitate. vnctio ſpūſſācti
doceat illud tūc agēdū. vt xp̄s fecit in
publicatiōe vitatis ſacramēti.

Capitulum. xiiij.

Preterea cū deriſores ſeu irriſo
res magᷓ mala faciant in eccl̃ia
occidētes ꝯceptūs ſpūales bo
noꝝ opeꝝ. de irriſiōis vicio tria princi
paliter vidēda ſunt. Primo q̄le viciū
ſit. ꝛ q̄d ſit irriſio. Scđo q̄ detestabile
ſit. Tertio vtꝝ riſus ſit licit⁹. Circa
A ad p̄mū notat Tho. ij. ij. q. lxxij. ꝛ ſe-
quētib⁹. ꝙ iniuria ꝛ iniuſticia fit v̄bo ꝑ
quinqꝫ vicia. Sūt em̄ q̄ntuplicia bona
hōis q̄tū ad ꝓpoſitū ſufficit. videlꝫ fa
ma. honor. amicitia. gl̃ia ſeu teſtimo-
niū cōſcie. ꝛ bōa nāe ꝛ fortune. Detra
ctor famā recipe nitit̃. Cōtumelioſus
ſeu ꝯuiciator honorē. Suſurro amici
tiā inter aliquos vult tollere. Deriſor
ad ꝯfuſionē conat̃ p̄imi. ꝛ eripe vult
gloriā bonoꝝ aīe. Maledicens v̄o pe
nā imp̄cat. ꝛ ſi pctm̄ alicui optat. tñ il-
lud facit in penā p̄xio. Et q̄ttuor p̄ma
vicia eo ordie quo ponunt̃ ſe excedūt
in malicia q̄r detractor ē malus. peior
ꝯtumeliā inſerēs. quē excedit ſuſurro
q̄ amicū recipe geſtit. Et adhuc peior
eſt irriſor. intellige ſemꝑ ceteris pari-
bus. ſꝫ etiā interdū peſſimi ſunt male-
B dici. Quale aūt pctm̄ ſit irriſio ꝛ ab
alijs diſtinctū. Nōndū ſcđo ſꝫ Tho
vbi ſ̄us. q. lxxv. ꝙ pctā verboꝝ ſunt p̄-
cipue pēſanda ſm intentionē ꝓferen-
tis. Et iō ſm diuerſa que quis intēdit
cōtra aliū loquens. hmōi pctā diſtin-
guuntur. Sicut em̄ aliquis cōuician-
do intendit cōuiciari honorē deprime
re. ꝛ detrahēdo diminuere famā. ꝛ ſu-
ſurrando tollere amicitiā. ita etiā irri-
dendo aliquis intendit. ꝙ iſte qui irri
detur erubeſcat. Naꝫ de ope virtuoſo
aliquis apud alios ꝛ reuerentiā mere
tur ꝛ famā. ꝛ apud ſeip̄m bone ꝯſcien-
tie gloriā. ſm illud. ij. Coꝝ. j. Gl̃ia no
ſtra hec eſt teſtimoniū ꝯſciētie noſtre.
Unde ecōtrario de actu turpi ꝛ vicio
ſo apud alios q̄dē tollit̃ hōis honor ꝛ
fama. ꝛ ad hoc cōtumelioſus ꝛ detra-
ctor de alio dicūt. Apud ſeipſum aūt
per turpia que hic dicunt̃ aliquis per
dit cōſcientie gloriā per quandā con-
fuſionē ꝛ erubeſcētiā. ꝛ ad hec turpia
deijcit deriſor. ꝛ q̄r hic eſt finis diſtin-
ctus ab alijs. iō etiā peccatū irriſionis
diſtinguit̃ ab alijs peccatis. Securi-
tas em̄ cōſciētie ꝛ quies iſtius magnū
eſt bonū. ſm illud Prouerb. xv. Se-
cura mens quaſi iuge cōuiuiuꝫ. Et ſic
qui conſcientiā alicuius inquietat cō
fundēdo ſeip̄m. aliq̄d ſpāle nocumen
tum ei infert. Quando v̄o ſit pctm̄ C
mortale. R̄n. ibidē ſic. Irriſio non fit
niſi de aliquo malo vel defectu. Ma-
lum aūt ſi ſit magnū. nō pro ludo ac-
cipit̃. ſꝫ ſerioſe. vnde ſi in ludū vel riſuꝫ
vertat̃. ex quo irriſiōis vel illuſionis
nomen ſumit̃. hoc eſt. quia accipit̃ vt
paruū. Poteſt aūt accipi aliq̄d maluꝫ
vt paruum dupl̃r. Uno modo ſm ſe.
Alio modo rōne perſone. Cū aūt ali-
quis alterius ꝑſone malū vel defectū
in ludū vel riſum ponit q̄d ſm ſe par-
uum malū eſt. veniale eſt ꝛ paruū pec
catū ſm genus ſuū. Cū aūt accipitur
q̄ſi paruū rōne ꝑſone. ſic defect⁹ pue-
roꝝ ꝛ ſtultoꝝ parū ponderare ſolem⁹
ſic aliquē illudere vl̃ irridere eſt eū oī-
no paruipendere. ꝛ eū tam vilem eſti-
mare vt de eius malo nō ſit curandū.
ſꝫ ſit q̄ſi ꝓ ludo hn̄dus. Et ſic deriſio
eſt pctm̄ mortale. ꝛ grauius q̄ ꝯtume
lia. que ſimiliter eſt in manifeſto. quia

cõtꝰ melioſtis videt̃ ꝑcipe malū alteri
us ſerioſe. Irriſoꝛ aūt illudit ⁊ ita vide
tur eē maioꝛ cõtemptꝰ ⁊ dehonoꝛatio
Et ſm hoc illuſio ē graue pctm̄. ⁊ tan
to grauius. q̄nto maioꝛ reuerentia de
D betur pſone q̄ illudit̃. ¶ Vñ grauiſſi-
mū eſt irridere deū. ⁊ ea q̄ dei ſunt ſm
illō Eſa. xxxvij. Cui exprobraſti ⁊ quē
blaſphemaſti. ⁊ ſup quē exaltaſti vocē
tuā: Et poſt ſubdit̃. Ad ſanctū iſrael.
Deinde ſm locū tenet irriſio parētū.
Vñ Prouer̃. xxx. Oculū qui ſubſan
nat patrē. ⁊ deſpicit partū matris ſue
effodiant eū corui de toꝛrētibꝰ ⁊ come
dāt eū filij aquile. Deinde iuſtoꝝ de-
riſio grauis ē. qꝛ honoꝛ ē virtutis pre-
miū. Et ꝯtra hoc dicit̃ Job. xij. Deri-
det̃ iuſti ſimplicitas. Que quidē de-
riſio valde nociua eſt. qꝛ ꝑ hoc hoīes a
bñ agēdo impediunt̃. ſm illō Greg.
Qui in alioꝝ actibus bona exoꝛiri cõ
ſpiciūt. mox ea manu peſtifere expro
brationis euellūt. Et q̄uis ludus non
importet aliqđ ꝯtrariū charitati reſpe
ctu eius cuꝫ quo ludit̃. Inter amicos
em̄ interdū ludit̃. pōt tñ importare a-
liqđ cõtrariū charitati reſpectu eiꝰ de
quo ludit̃ ꝓpt̃ contēptū vt dictū ē. hec
E de Thom̄. ¶ Nunc ad ſcōm pncipale.
Deriſio ē valde deteſtabile viciū tripli
ci de cā. Pͥo. qꝛ ꝑ irriſoꝛes diabolus
occidit. necat. ⁊ ſuffocat paruulos ec-
cleſie. cū bonū inchoatū ꝓpter eos di-
mittit̃. ⁊ interdū plus nocēt q̄ hereti-
ci. Vñ ſunt ſicut Pharao q̄ ſubmer-
ſione paruuloꝝ populū iſrael delere
voluit Exo. j. Sunt ſicut Herodes q̄
xp̄m puulū occidere voluit. ⁊ paruu-
los poſtea occidit innocētes Matth.
ij. Scđo irriſoꝛes malis aīalibus aſſi
milant̃. ⁊ eis peioꝛes ſunt. Draco em̄
ſtetit Apoc. xij. ante mulierē q̄ erat
paritura. vt cū peperiſſet deuoꝛaret fi
lium eius. Sed irriſoꝛes partū matr̃
non expectāt. videlʒ eccleſie fructum.

Quē ꝓpoſito bono cõceperūt eius fide
les. Sūt vulpecule vineaꝫ dñi demoli-
entes. Cant. ij. Capite nobis vulpecu
las paruulas que demoliunt̃ vineas.
Sūt etiā bufones. q̄ nō pñt odoꝛem ⁊
floꝛē bone vite ſuſtinere. Tertio irriſo
res nocēt multis ⁊ impij ſunt in oīs.
In deū. qꝛ rurſum crucifigūt filiū dei
Heb. vj. Et ſm pſ. Sup doloꝛē vulne
rum eius addūt. diuꝫ aīas ꝓ qbꝰ moꝛ
tem ſuſtinuit ei auferūt. Sunt deriſo
res impij in ꝓximū. dū vulnus eiꝰ ſpi
rituale iam ꝑ penitētiā ſanatū. iterꝫ re
nouāt ⁊ cõcidūt Job. xvj. Cõcidit me
vulnere ſup vulnus. Sūt impij in ma
trem coꝝ eccleſiā. tam in militantē q̄
triumphātē. dū defraudāt eā gaudio
qđ habere debuit de conuerſione pec
catoꝛum. Magna reuera crudelitas
necare iniuſte filiū quē mater pꝛopꝛia
genuiſſet magnis doloꝛibꝰ. Sic in ꝓ-
poſito magna eſt crudelitas peniten-
tem magnis fletibus eccleſie conuer-
ſum ꝑuertere irriſionibus. Naꝫ Joh.
xvj. Mulier cū parit triſticiam habet
Sunt ⁊ impij in ſe. quia cum in mari
mundi ſcilicʒ naufragētur ꝓpter coꝝ
peccata. tamē penitētie tabulā ſecun-
dam poſt naufragiū contemnūt vel vi
lipendūt. ¶ Vñ ſacra ſcriptura ꝯtra F
irridentes graues penas fulminatas
cõmemoꝛat. Nam. j. Reg. xxv. Na-
bal verba nunciorū Dauid deridens.
ait. Quis eſt filius Iſai: Hodie in-
creuerūt ſerui qui fugiūt dominos ſu
os. Vñ poſt pauca miſere moꝛtuꝰ eſt
deo eū necāte. pꝛius aūt Dauid iura-
uerat eū ⁊ domū ſuā totaꝫ interficere.
Sic. ij. Reg. vj. Poſtq̄ Dauid luſe-
rat añ arcā dñi ⁊ ſaltauerat. egreſſa eſt
in occurſū Dauid Michol eiꝰ vxoꝛ ⁊
deridēdo ait. Q̄ glorioſus fuit rex iſrael
hodie diſcoperiēs ſe añ ancillas ſuo
rū ſuoꝝ. ⁊ nudatus eſt quaſi ſi nudet̃
vnꝰ de ſcurris. igit̃ Michol filie Saul

non eſt natus filius vſq3 ad diē mort
ſue. Et. iiij. Reg. ij. cū deſcēderet Heli
ſeus p viam . pueri parui egreſſi ſunt
d̄ ciuitate. ꝛ illudebāt ei dicētes. Aſcē
de calue. aſcēde calue. Egreſſiq3 ſunt
duo vrſi de ſaltu ꝛ lacerauerūt ex eis
quadragintaduos pueros. Luc. xvj.
poſtq3 xp̄s p̄dicauit. Nemo pōt duo
bus dn̄is ſeruire. nō poteſtis deo ſui-
re. ꝛ māmone. Sequit. Audiebāt aūt
hec oīa phariſei qui erant auari ꝛ de-
ridebāt eum. Et ait illis Ieſus. Uos
eſtis qui iuſtificatis vos corā hoibus
deus autē nouit corda vr̄a. Uñ Act.
.ij. diſcipulis deuotiſſime ſpm̄ſctm̄ ac
cipiētib9. alij eos irridebant. dicētes.
Quia muſto pleni ſunt. ideo ſpūſctō
G ceci manētes caruerūt. ¶ Quo ad ter
tium dubiū. vtx ridere ſit pctm̄. Rñ.
ſm Alex. de hal. parte. ij. Quidā ē ri-
ſus qui cauſat ex iocūditate ſpūali. et
iſte non eſt pctm̄. ſ3 eſt meritorius vel
effectus meritorie cōplacētie. Eſt em̄
fructus ſpūs de q̄ apl's ad Gal. v. lo
quit vbi numerat etiam gaudiū. beni
gnitatē. ꝛ alia. Et Phil. iiij. Gaudete
in dn̄o ſp iterū dico gaudete. De q̄ ri-
ſu etiā dicit de mlīere forti. Prouerb.
.xxxj. Ridebit in die nouiſſimo . Hic
riſus nō eſt cū cachinno. Uñ beatus
Benedictus tertiū gradu3 hūilitatis
ponit non eſſe p̄mptū ad riſum. Sic
etiā modeſtus riſus in eutrapelia me
ritorie fieret. Uñ Alber. ſup Luc. vj.
Ue vobis q̄ ridetis dicit. Bonus hō
non cachinnis. ſ3 moderate vix ridet.
Et Seneca. Scito q3 verū gaudiū ſe-
uera res ē. ſm illud Eccl. xxj. Fatu9
in riſu exaltat vocē ſuā. ſapiēs aūt vix
tacite ridebit. Scōs ē q̄ cauſat ex mā-
ſuetudine nature. ꝛ ē paſſiōis hūane
ꝑpri9 effect9. ꝛ pōt fieri ſine pctō ꝛ me
rito. vt in dormientib9. in pueris. ꝛ in
quibuſdā tā ſubito vt rō p̄uenire ne-
queat. ſic alie q̄daz paſſiōes. Terti9 ē

q̄ ꝑuenit ex cordis laſciuia ſeu ex ior-
dinata delectatōe. ꝛ ſi tūc hō delectat
in creatura ꝓpter ſe. ꝛ ibi ꝯſtituit vlti
mus finis hoīs. ſic dictū fuit ſupra p̄-
cepto p̄mo. c. v. b. tūc eſt mortale pec-
catū. Silr ſi moroſe delectatiōis con-
ſenſum h3 in actu pcti moltalis. vt di-
cet in penult. precepto. Silr ſi cōpla
cet deliberate i cogitatiōib9. v̄bis vel
opib9. q̄ alias ſunt mortalia pctā. De
iſto riſu dicit xp̄s Luc. vj. Ue vob q̄
nunc ridetis. q2 flebitis. Ue aūt dicit
pctm̄ mortale. Si aūt ex ſurreptione
q̄s rideret. vl' ſine ꝯſenſu in mortale ſ3
tm̄ ex q̄dā leuitate animi. veniale fieri
poſſet. Sic Sara Geñ. xviij. De po-
ri riſu q̄ ē pctm̄ mortale ſup illo Luc.
.vj. Ue vobis q̄ nūc ridetis. dicūt ex-
poſitores cōiter. Qui ridetis ſc3 p in-
eptā leticiā ad pctm̄ mortale delinātē
ſm illud Prouerb. ij. Qui letant cū
malefecerit. ꝛ exultāt in reb9 peſſimis
Ordine ḡ ꝯtrario faciam9 nō lugēdo
vt ꝯſolemur. Nā in malis Prouerb.
.xiiij. riſus dolore miſcebitur. ꝛ extre-
ma gaudij luctus occupat. ſ3 in deuo
tis Matth. v. Beati q̄ fletis qm̄ ride-
bitis. Et pō. ait. Euntes ibāt ꝛ flebant
mittētes ſemina ſua. Uenietes aūte3
veniēt cū exul. ꝛc. Luc. xxiiij. Nonne
ſic oportuit pati xp̄m et ita intrare in
gloriam ſuam. Amen.

¶ Sequit. vj. p̄ceptum. Capitulū. I.

Nunc de ſexto
p̄cepto occurrit dicendu3
in q̄ dr. Nō mechaberis.
Mechia aūt ꝓprie dr adul-
terium viri. ¶ Adulteriū vō ē oīs ior A
dinat9 ꝯcubit9 marꝭ ꝛ femie. q̄ ꝯiuga
lis thorus violat. In h' ḡ ſexto māda
to dn̄s volēs ꝓhibere oēm iordinatū
ꝯcubitū. nō dixit gn̄aliter. Nō adulte
rabis ſ3 ſpālit. Nō mechaberiſ. Eſt. n.
ꝓpe mechia adulteriū viri. Nō ōs. po